

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою КЗВО «Вінницька
академія безперервної освіти»

від 06.01.2026 № 1

Древозюк С.І.



ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти
за тематичним курсом:
«Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному
класі»

Розробник: Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»:

Леся Чопик – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри психології Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти».

Напрямок підвищення кваліфікації: особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти (ГХЗВ).

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 року № 904).

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року

Рецензенти:

- *Оксана Шпортун*, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»;
- *Наталія Пилявець*, доктор філософії (в сфері психології), в.о. доцента кафедри психології Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації зумовлена розвитком інклюзивної освіти, необхідністю забезпечення рівного доступу до якісної освіти осіб з особливими освітніми потребами та формуванням інклюзивної культури в закладах освіти. Тож сучасний педагогічний працівник закладу освіти має бути здатним забезпечити інклюзивний супровід з урахуванням індивідуальних можливостей і потреб кожної дитини та співпрацювати у мультидисциплінарній команді.

Цільова група: вчителі закладів загальної освіти, асистенти вчителів, психологи, корекційні педагоги.

Обсяг: 30 год /1 кредит ЄКТС.

Особливості реалізації програми полягає у практичній спрямованості курсу, який зосереджений на розв'язанні реальних педагогічних кейсів, техніках спільного викладання (co-teaching) вчителя та асистента, а також адаптаціях і модифікаціях навчальних матеріалів

Форми підвищення кваліфікації: очна, дистанційна

Мета підвищення кваліфікації: формування у педагогів закладів освіти інклюзивної компетентності (оволодіння сучасними підходами, практичними інструментами) для організації безпечного, безбар'єрного, інклюзивного середовища, орієнтованого на задоволення освітніх потреб здобувачів з особливими освітніми потребами.

Завдання підвищення кваліфікації, спрямовані на досягнення означеної мети:

- ознайомити педагогів із метою, завданнями, принципами інклюзивного навчання;
- поглибити й розширити знання слухачів щодо сучасних підходів до організації інклюзивного навчання;
- удосконалити інклюзивні технології моделювання сучасного уроку в інклюзивному класі: сучасні педагогічні стратегії, спрямовані на залучення учнів з ООП до колективної роботи, подолання стигматизації та забезпечення успішності;
- формувати навички розробки та реалізації Індивідуальної програми розвитку (ІПР) для дитини, виходячи з її індивідуальних можливостей;
- сформувати здатність адаптувати навчальні матеріали, методики та критерії оцінювання відповідно до рекомендацій Інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ);
- розвивати здатність до командної взаємодії для налагодження ефективної

партнерської співпраці між учителем, асистентом вчителя, психологом, іншими фахівцями та батьками дитини.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться /набуватимуться: удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей на виконання трудових функцій відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.24 № 1225):

Вчитель ЗЗСО А2. Предметно-методична; Вчитель ЗЗСО Б2. Емоційно-етична; Вчитель ЗЗСО Г2. Організаційна; Вчитель ЗЗСО Г3. Оцінювально-аналітична.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- учитель відтворює та пояснює суть, філософію та логіку взаємозв'язку сучасних підходів до організації інклюзивного навчання та розкриває специфіку і особливості організації освітнього процесу в інклюзивному класі;
- спільно з іншими членами команди психолого-педагогічного супроводу розробляє та реалізовує Індивідуальну програму розвитку (ІПР) дитини, виходячи з її індивідуальних можливостей;
- застосовує індивідуально-орієнтований підхід (через врахування можливостей та особливостей дитини з особливими освітніми потребами) під час конструювання етапів сучасного уроку в інклюзивному класі;
- інтегрує в освітній інклюзивні сучасні дієві технології моделювання уроку в інклюзивному класі: сучасні педагогічні стратегії, спрямовані на залучення учнів з ООП до колективної роботи, подолання стигматизації та забезпечення успішності;
- впроваджує практики соціальної взаємодії для зв'язку забезпечення взаємодії дитини з особливими освітніми потребами з актуальним соціумом;
- аналізує навчальний матеріал, адаптує його, методики та прийоми відповідно до рекомендацій Інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ) та Індивідуальної програми розвитку дитини;
- обґрунтовує та добирає доцільні критерії оцінювання діяльності учня з особливими освітніми потребами на уроках, за потреби, адаптує чи модифікує критерії оцінювання;
- моделює (проектує) системи/плани-конспекти сучасних уроків в інклюзивному класі;
- налагоджує ефективну партнерську співпрацю між учителем, асистентом вчителя, психологом, іншими фахівцями та батьками дитини.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам освітньої програми. Система оцінювання має комплексний характер і спрямована на перевірку як рівня засвоєння теоретичних знань, так і рівня сформованості практичних професійних компетентностей слухачів.

Оцінювання передбачає поточний контроль у процесі навчання (участь у практичних заняттях, обговореннях, робота в групах), виконання рекомендованих практичних і самостійних завдань, обміну досвідом на конференції, виконанні підсумкового фахового тестування.

Документ про підвищення кваліфікації: за результатами виконання Освітньої програми видається сертифікат про підвищення кваліфікації, який відповідає вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (з урахуванням змін).

Вартість: 1500 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено інтерактивно-лекційні, практичні заняття та підсумкове тестування.

Особливістю практичних занять є проведення методичних досліджень, експрес-завдань, аналіз конкретних ситуацій та створення навчально-методичних кейсів.

Зміст програми складається з двох модулів: модуль 1. Нормативно-правове та організаційне забезпечення реформи загальної середньої освіти (4 год); модуль 2. Сучасні підходи до організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами (24 год) та контрольні заходи (підсумкова творча робота) (2 год).

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 30 год, з них: 4 год — лекційні заняття, 24 год — практичні заняття, 2 год — контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ					
Тема 1.1. Сучасні підходи до організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами	2	-	-	-	2
Тема 1.2. Команда психолого-педагогічного супроводу: склад, функції, завдання	2	-	-	-	2

Разом за модулем 1	4	-	-	-	4
МОДУЛЬ 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ					
Тема 2.1. Стратегії спільного викладання в інклюзивному класі	-	2	-	-	2
Тема 2.2. Діти з особливими освітніми потребами: проблеми і причини освітніх труднощів	-	2	-	-	2
Тема 2.3. Індивідуалізація освітнього процесу в інклюзивному класі: адаптації	-	2	-	-	2
Тема 2.4. Трансформація представлення навчального матеріалу для учнів з особливими освітніми потребами: модифікації	-	2	-	-	2
Тема 2.5. Основи психологічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами	-	2	-	-	2
Тема 2.6. Особливості організації роботи з дітьми з сенсорними порушеннями	-	2	-	-	2
Тема 2.7. Особливості організації роботи з дітьми з порушеннями інтелектуальної сфери	-	2	-	-	2
Тема 2.8. Особливості організації роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери	-	2	-	-	2
Тема 2.9. Використання альтернативної і додаткової комунікації в роботі з немовленими дітьми	-	2	-	-	2
Тема 2.10. Специфіка організації інклюзивного освітнього процесу в умовах очного та дистанційного навчання.	-	2	-	-	2

Тема 2.11. Партнерство і співпраця: робота з батьками	-	2	-	-	2
Тема 2.12. Рефлексивність навчання: Актуальні проблеми інклюзивної підтримки дітей з особливими освітніми потребами	-	2	-	-	2
Разом за модулем 2	-	24	-	-	24
Контрольні заходи				2	2
Усього	4	24	-	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕФОРМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Тема 1.1. Сучасні підходи до організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами

Законодавство в галузі інклюзивної освіти. Мета та ключові компоненти. Поняття «інклюзія», «інклюзивна освіта». Діти з особливими освітніми потребами. Категорії. Етапи впровадження інклюзивної освіти в Україні. Сучасна модель інклюзивної освіти в Україні. Нормативно-правове забезпечення впровадження інклюзивної освіти. Процедура отримання інклюзивного супроводу дитини з ООП. Рівні підтримки. Сутнісні ознаки компетентностей. Формування та розвиток ключових компетентностей.

Тема 1.2. Команда психолого-педагогічного супроводу: склад, функції, завдання

Забезпечення системного психолого-педагогічного супроводу дітей особливими освітніми потребами. Особливості створення команди психолого-педагогічного супроводу. Основні поняття. Види освітніх послуг: психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові. Склад команди, функціональні обов'язки членів команди супроводу. Завдання команди, принципи роботи. Визначення особливих освітніх потреб та рівнів підтримки дитини з особливими освітніми потребами. Індивідуальна програма супроводу (ІПР): процедура та особливості формування та реалізації.

МОДУЛЬ 2. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Тема 2.1. Стратегії спільного викладання в інклюзивному класі

Стратегія спільного викладання: типи і світова практика. Мета, завдання, принципи стратегії. Основні компоненти спільного викладання. Три моделі спільного викладання: консультування, навчання, співпраці. Партнерство та співпраця фахівців в освітньому процесі. Посадові обов'язки вчителя і асистента вчителя інклюзивного класу. Особливості організації роботи асистента вчителя в закладі загальної середньої освіти. Форми взаємодії вчителя і асистента вчителя під час уроку в інклюзивному класі. Переваги спільного викладання.

Тема 2.2. Діти з особливими освітніми потребами: проблеми і причини освітніх труднощів

Сучасні уявлення про біо-психо-соціальну модель розвитку організму дитини, розкрито структуру і динамічний зміст онтогенезу, його етапи відповідно до появи і специфіки прояву певних вікових особливостей, чинники, що їх визначають. Роль індивідуальної траєкторії розвитку. Сутність понять «шкільна неуспішність», «дизонтогенез», аналіз причин їх виникнення. Поняття «діти з особливими освітніми потребами», «класифікаційні ознаки». Категорії дітей з особливими освітніми потребами, навчання яких може відбуватися в умовах інклюзії

Тема 2.3. Індивідуалізація освітнього процесу в інклюзивному класі: адаптації

Поняття «Індивідуалізація навчання». Механізми і методики визначення індивідуальних освітніх труднощів і потреб дітей з ООП, врахування їх в процесі організації навчання дітей даної категорії. Поняття «Адаптації». Сфери їх застосування. Пристосування і зонування інклюзивного освітнього простору, забезпечення дітей спеціальними засобами корекції психофізичного розвитку. Навчальні стилі. Психолого-педагогічні адаптації (пристосування навчальних підходів). Пристосування навчальних матеріалів.

Тема 2.4. Трансформація представлення навчального матеріалу для учнів з особливими освітніми потребами: модифікації

Інтелектуальні труднощі (труднощі власне інтелекту) і їх врахування в процесі організації освітнього процесу для дітей з ООП. Поняття «Модифікації». Типи і види, особливості їх застосування. Практичні кейси щодо адаптації і модифікації навчальних завдань і наочних матеріалів для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.

Тема 2.5. Основи психологічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами

Актуальні питання організації психологічної підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасної школи. Основні напрями

роботи членів команди психолого-педагогічного супроводу, що спрямовані на створення безпечного, доброзичливого та розвивального середовища для кожної дитини. Обґрунтування важливості психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами; завдання, напрями та форми підтримки, ефективні методики групової взаємодії; практичні приклади і рекомендації для педагогів;

Тема 2.6. Особливості організації роботи з дітьми з сенсорними порушеннями

Розвиток та функціонування дітей із порушеннями слухової, мовленнєвої, зорових функцій та опорно-рухового апарату; визначення перешкод в опануванні навчальних навичок; визначення шляхів та засобів подолання бар'єрів у навчанні: адаптація простору, модифікація навчальних матеріалів, комунікація з дитиною та її взаємодія з однолітками. Практичні поради з організації освітнього простору для їхнього мовленнєво-комунікативного, когнітивного, емоційно-вольового та особистісного розвитку.

Тема 2.7. Особливості організації роботи з дітьми з порушеннями інтелектуальної сфери

Розвиток та особливості життєдіяльності дітей із порушеннями інтелектуальної сфери; визначення освітніх труднощів, шляхів та засобів їх подолання/послаблення: адаптація простору, модифікація освітнього процесу, особливості комунікації та взаємодія з однолітками. Практичні поради щодо організації навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.

Тема 2.8. Особливості організації роботи з дітьми з порушеннями емоційно-вольової сфери

Особливості розвитку та функціонування дітей із порушеннями емоційно-вольової сфери; визначення перешкод у комунікації і соціальній взаємодії, опануванні навчальних навичок; окреслення шляхів та засобів подолання бар'єрів у навчанні: адаптація простору, модифікація навчальних матеріалів, комунікація з дитиною та її взаємодія з однолітками. Практичні поради з організації освітнього простору для їхнього мовленнєво-комунікативного, когнітивного, емоційно-вольового та особистісного розвитку.

Тема 2.9. Використання альтернативної і додаткової комунікації в роботі з немовленнєвими дітьми

Альтернативна і додаткова комунікація (АДК): поняття, сутність, групи та види. Засоби АДК. Групи користувачів альтернативної і додаткової комунікації. Оцінка потреб дитини в альтернативній і додатковій комунікації. Алгоритм введення засобів альтернативної і додаткової комунікації у закладах освіти. Практичні кейси введення різних видів альтернативної і допоміжної комунікації у закладах освіти.

Тема 2.10. Специфіка організації інклюзивного освітнього процесу в умовах очного та дистанційного навчання.

Форми навчання в умовах воєнного часу: очна, дистанційна (синхронна, асинхронна, гібридна). Специфіка організації освітнього процесу за різних форм навчання з урахуванням індивідуальних можливостей і потреб учнів з особливими освітніми потребами. Функції членів команди супроводу за різних форм навчання.

Тема 2.11. Партнерство і співпраця: робота з батьками

Батьки, що виховують дитину з порушеннями розвитку. Стилі виховання. Особливості партнерства між фахівцями закладу освіти та батьками дитини з особливими освітніми потребами; підходи та методи впровадження продуктивної взаємодії між фахівцями і батьками. Гармонізована співпраця з ІРЦ та батьками дитини з особливими освітніми потребами

Тема 2.12. Рефлексивність навчання: Актуальні проблеми інклюзивної підтримки дітей з особливими освітніми потребами

Ключові проблеми організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Дієві алгоритми забезпечення ефективного інклюзивного освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами. Практичні кейси забезпечення підтримки дитини з особливими освітніми потребами в освітньому процесі. Обмін досвідом, майстер-класи слухачів курсу.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Створення окремих частин Індивідуальної програми розвитку.
2. Аналіз навчального контенту (програми та підручники) щодо доступності для учнів з сенсорними та інтелектуальними порушеннями.
3. Міні-презентація «Мій успішний досвід».
4. Міні-практика «Розв'язання практичних ситуацій»

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. [Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 \(у редакції 01.09.2020\). URL:](#)
2. [Державний стандарт профільної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851](#)
3. [Закон України «Про освіту» від 05.09.2017](#)
4. [Закон України «Про повну загальну середню освіту» \(зі змінами\)](#)

5. [Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року](#)
6. [Наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»](#)
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 №787 «Про внесення змін до Примірного положення про команду психологопедагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти»
8. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки – Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 527-р <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>
9. [Постанова КМУ від 15.09.2021 № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»](#)
10. Постанова КМУ № 129 від 05.02.2026 року «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти»
11. Постанова КМУ № 1673 від 17.12.2025 року «Про затвердження принципів, критеріїв і меж розумного пристосування та універсального дизайну»
12. Лист МОН № 1/20608-25 від 01.10.25 року «Про забезпечення підтримки дітей, які мають труднощі в освітньому процесі, пов'язані з можливими розладами психіки та поведінки»

Основна література

1. Годецька Т. І. Термінополе інклюзивної освіти в її нормативноправовому забезпеченні. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2024. Вип. 3(110). – С. 28–34. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2024-110-3-28-34>
2. Інклюзивне навчання: інформ. посіб. для вчителів закладів загальної середньої освіти / упоряд.: Н. З. Софій, Ю. М. Найда. – Київ, 2019. 60 с.
URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29858/> .
3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзія: покроково для педагогів: навч.-метод. посіб. (Серія «Інклюзивна освіта»). – Київ, 2023. – 232 с.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739317/>
4. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. – Київ, УІРО, 2024, – 40 с.

5. Тарасун В. В. Нейробіологія розвитку і навчання дитини. Теорія і практика аутології. Основи психосоматики / мультимедійний супровід навчальних дисциплін: навчально–методичний посібник. – Київ: Книга-плюс, 2017. – 304 с.
6. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Альтернативна і додаткова комунікація. Допоміжні технології: можливості для розвитку та спілкування : навчально-методичний посібник. — К. : ФОП Усатенко Г. В., 2021. — 32 с.

Додаткова література

1. Гренюк Л., Олексенко В., Фединак Н. Інклюзивне навчання в умовах війни: адаптація та нові виклики для педагогів. Молодь і ринок. № 2 (234), 2025. – С. 40–45. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.324600>
2. Лавріненко Л. Інклюзивна освіта в умовах викликів Нової української школи. Вісник Нац. Ун-ту «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. 205 Серія : Пед. науки. 2022. Вип. 18. С. 165–171. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
3. Миронова С. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / С. П. Миронова, О. В. Гаврилов, М. П. Матвєєва; [За заг. ред. С.П.Миронової]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.
4. Усатенко Г. В., Чайка М. С. Застосування альтернативної і додаткової комунікації: теоретичний огляд візуальних засобів АДК. International Scientific And Practical Conference «current Trends And Factors Of The Development Of Pedagogical And Psychological Sciences In Ukraine And Eu Countries»: Conference Proceedings, September 25–26, 2020. – Lublin: Izdevnieciba «baltija Publishing», 2020. P.
5. Bonora, G., Dalai, G., De Rosa, D., Panunzi, M., Perondi, L., Rubertelli, C. PASS: Picture Augmentative Synsemic System. A new system for AAC habilitative practices, theoretical background. Inmaterial. – Diseño, Arte y Sociedad. 2019. Vol. 4, No.8. – P. 33–78